

ΜΙΧΑΛΗΣ ΜΑΚΡΟΠΟΥΛΟΣ

Τσότσηγια & Ώμ

ΝΟΥΒΕΛΕΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΙΧΛΗ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

<i>Τσότσηγια</i>	11
Γλωσσάρι	72
<i>Ώ'μ</i>	73
Μόνος τὸ χειμώνα	75
Ὁ γυρισμὸς τῆς ομάδας	111
<i>Ώ'μ</i>	128
<i>Ώμ'ργκα</i>	138

Τσότσηγια

ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Κεφάλαιο 6

ΧΡΟΝΙΣΕ Η ΤΣΟΤΣΗΓΙΑ και μίλησε. Ὅχι σὰν νήπιο, μὰ μ' ἓνα μέστωμα ἀσυνήθιστο γιὰ τὴν ἡλικία της, βάζοντας τὶς λέξεις σὲ προτάσεις και τὶς προτάσεις ἔτσι στὴν ἀράδα ποὺ νὰ φτιάχνουν ἰδέες. Ἡ φωνὴ της ἦταν σιγανή, πιότερο κι ἀπ' τὸ γουργούρισμα τοῦ ψυγείου, τὸ στάξιμο τῆς βρύσης, τὸ βούισμα τῆς μέλισσας, και μήτε ἀν κόλλαγε κανεὶς τ' ἀφτί του στὴν πόρτα τοῦ μαγεριοῦ δὲ θὰ τὴν ἀκουγε — ὄχι νὰ τὴν ἀκούσει ἀπ' ἀντίκρυ ἢ γειτόνισσα ἢ Αἰμιλία, ποὺ ἦταν και λιγάκι βαρῆκοη, ὅ,τ' ἤθελες νὰ τῆς πεῖς ἔπρεπε νὰ τῆς τὸ φωνάζεις. Μὰ ὅταν ἡ Τσότσηγια μίλαγε ἢ Κατερίνα τὴν ἀκουγε, ἀκόμα και κατσαρόλια νὰ βαροῦσαν. Ἦταν θαρρεῖς και τῆς μίλαγε τὸ κορίτσι κλεισμένο μέσα της, κι ὄχι μὲ φωνὴ ποὺ ῥχόταν ἀπέξω.

Δύο χρονῶν, και πηδάω ἐδῶ πράγματα πού ἴγιναν μέσα σ' ἐκεῖνο τὸν ἓνα χρόνο —θὰ πῶ γι' αὐτὰ ἀργότερα—, ἡ Τσότσηγια ρώτησε τὴ μάνα της: «Μαμά, γιατί ἴμαι τόσο μικρὴ κι ἐσύ ἴσαι τόσο μεγάλη κι ὄλα τὰ πράματα εἶναι τόσο μεγάλα κι αὐτά;».

Εἶχ' ἀρχινήσει πιά ἡ Τσότσηγια νὰ νιώθει τὸν ἐαυτό της.

«Γιατί ἔτσι γεννήθηκες, ξεχωριστή, Τσότσηγιά μου», ἀποκρίθηκε ἡ Κατερίνα.

Μὲ σπάγκο τῆς εἶχε φτιάξει ἀνεμόσκαλες, ν' ἀνεβοκατεβαίνει ἀπ' τὸν μαρμάρινο πάγκο στὸ τσιμεντένιο πάτωμα τοῦ μαγειριοῦ — καὶ ἄλλο παιδί δὲν εἶχε ποτὲ μεγαλώσει σὲ τέτοιο μαγικὸ βασίλειο, μ' ἐπικίνδυνα σκαρφαλώματα πάνω στὸ βουνὸ τὶς πατάτες μὲς στὸ κοφίνι, μὲ κυνήγια θησαυροῦ μέσα σὲ μισάνοιχτα συρτάρια, μ' ἐξερευνήσεις ὡς τῆ σκοτεινὴ κι ἀραχνιασμένη, τὴν τρομερὴ χώρα τοῦ καυστήρα. Ἡ Τσότσηγιά ἦταν ἀσιγούρευτο παιδί, σωστὸς ζερζεβούλης, καὶ οἱ κίνδυνοι ἦταν πολλοί· καὶ οἱ ἐχθροὶ θὰ ἔταν πολλοί, γιατί για τὸ κορίτσι ἕνας σφάλιαγκας εἶχε μπόι γάτας καὶ μιὰ σκολόπεντρα μπόι κροκόδειλου. Μὰ ἐδῶ θὰ πάω πίσω σὲ τούτη τὴν ἱστορία, για νὰ πῶ για κάτι ποῦ ἔγινε ἀφοῦ ἡ Τσότσηγιά χρόνισε καὶ γι' ἄλλα ποῦ ἔγιναν ἔπειτα.

Ἐνα πρωί, ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ πρωινὰ ποῦ ἔναι τόσο γαλήνια ὥστε ὁ ἀέρας τυλίγει μ' ἕνα μπαμπάκι σιωπῆς ἀκόμα καὶ τὴν τουφεκιὰ ποῦ ρίχνει ὁ κυνηγὸς στὸ βουνό, ἡ Κατερίνα ξελέπιζε καὶ ξεντέριζε κάτι ψάρια στὸ νεροχύτη καὶ σιγοτραγουδοῦσε, καὶ ἡ Τσότσηγιά ἦταν ἀκόμα στὸ «πάρκο» της, μέσα στὸ κοφίνι. Ἡ Κατερίνα εἶχε ὥρα νὰ τὴν ἀκούσει, καὶ πῆρε εἶδηση κάποια στιγμή μὲ τὴν ἄκρη τοῦ ματιοῦ μιὰ γραμμὴ ἀπὸ μερμήγκια ποῦ πηγαινοέρχονταν στὸν ἀρμὸ τοῦ νεροχύτη μὲ τὸν τοῖχο, κουβαλώντας ψίχουλα. Εἶπε νὰ τοὺς ρίξει νερὸ νὰ τὰ πνίξει, μὰ κάτι τὴν ἐμπόδισε, καὶ μὲ τὸ μάτι ἀκολούθησε τὴ μαύρη γραμμὴ ὡς τὸν πάγκο καὶ τὸ

κοφίνι τῆς Τσότσηγιας. Σφούγγιξε γρήγορα γρήγορα τὰ χέρια της σ' ἓνα πιατόπανο καὶ πῆγε νὰ δεῖ τί δουλειὰ εἶχανε ἐκεῖ πέρα τὰ μερμήγκια. Τὸ κορίτσι ἦταν καθισμένο μπρὸς σ' ἓνα λόφο ἀπὸ ψίχουλα. Ἐνα ἓνα τὰ μερμήγκια πῆγαιναν κι ἀπίθωναν μπροστά της τὸ καθένα τὸ ψίχουλό του κι ἔπειτα γύριναγαν νὰ φέρουν κι ἄλλο. Ἡ Τσότσηγια ἦταν συγκεντρωμένη καὶ σοβαρὴ, σὰν ἔμπορας ποὺ λογαριάζει τὴνπραμάτεια του ἢ σὰν τραπεζίτης ποὺ μετράει τοὺς παράδες του. Κάθε μερμήγκι ποὺ ἄφηνε μπρὸς της τὸ ψίχουλό του τὸ κορίτσι τ' ἄγγιζε στὸ κεφάλι μὲ τὸ δαχτυλάκι του· κι ἔπειτα τὸ μερμήγκι ἔφευγε κι ἐρχόταν ἄλλο. Δὲν ἤξερε τί νὰ σκεφεῖ ἡ Κατερίνα, μὰ πρέπει κάποιον συλλογισμόν νὰ ἔκανε χωρὶς νὰ τὸ καταλάβει, γιατί ἀπ' τὸ μάτι της κύλησε ἓνα δάκρυ, ποὺ τὸ σφούγγιξε μὲ τὴν ποδιά της. Ἦταν ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ πρωινὰ ὅπου ἐξὸν ἀπ' τὴ σιωπὴ τίποτ' ἄλλο δὲ χωράει, κι ὅπου οἱ ἐξηγήσεις μοιάζουν μὲ βλαστήμιες· ἔτσι, ἡ Κατερίνα γύρισε στὸ νεροχύτη καὶ συνέχισε νὰ ξελεπίζει τὰ ψάρια καὶ νὰ τὰ ξεντερίζει.

Ἀπὸ τοὺς σφάλιαγκες ποὺ ὕφαιναν τὶς παγίδες τους στὶς γωνιές, κανέναν ποτὲ δὲν πείραξε τὴν Τσότσηγια, μήτε τὴν κέντησε ποτὲ κεντρίνα, μέλισσα ἢ πιτσιλιάκος — τὸ μαγερεῖδ ἦταν ἀληθινὸ βασίλειον, μιὰ χώρα φτιαγμένη στὸ μπόι τῆς τοσοδούλας βασιλίσσας της, ποὺ ὅλοι της οἱ ὑποτακτικοὶ τὴ σέβονταν καὶ τὴν τιμοῦσαν. Καὶ μπορεῖ μεταξὺ τους ν' ἀλληλοφαγώνονταν, ὅλη τους ἡ ζωὴ νὰ ἔταν ἓνας ἀγώνας πῶς νὰ φᾶνε καὶ νὰ μὴ φαγωθοῦν, μπορεῖ νὰ ἔρωγε ὁ σφάλιαγκας

ΜΙΧΑΛΗΣ ΜΑΚΡΟΠΟΥΛΟΣ

τὴ μύγα καὶ ἡ γουστερίτσα τὸ μερμήγκι, μὰ ἡ Τσό-
τσηγια στεκόταν ξέχωρη καὶ ἀπείραχτη στὸ μέσο τού-
του τοῦ ἀγώνα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου.

“Ω”μ

ΜΥΘΟΣ

Μόνος τὸ χειμώνα

[...]

Ἄφοῦ ἡ καταιγίδα μάνιασε γιὰ ὥρα πολλή, τέλος κόπασε. Κελαηδήματα ἤχησαν ἀντὶ γιὰ τὴ βοή τοῦ νεροῦ, τὰ βρεμένα φύλλα φέγγρισαν στὸ λαμπερὸ φῶς καὶ οἱ στάλες τῆς βροχῆς καταύγασαν τὸ δάσος. Ὁ κόσμος καλοσύνεψε.

Πεινοῦσε καὶ διψοῦσε, μὰ κάλλιο νὰ ἄβρισκε φαῖ καὶ νερό, νὰ φύλαγε γι' ἀργότερα ὅ,τι τοῦ ἔμενε μὲς στ' ἀσκή κι ὅσο ψητὸ κρέας τοῦ εἶχε μείνει. Ἐπίασε ἓνα δέρμα, τὸ τύλιξε γύρω ἀπὸ τὴν ξερὴ λάσπη κεῖ ποῦ ἦταν τὸ σπάσιμο καὶ τό'δεσε μὲ πέτσινά λουριὰ γιὰ νὰ τοῦ κρατάει τὸ πόδι καὶ νὰ προφυλάγει τὴ λάσπη νὰ μὴ βραχεῖ καὶ μαλακώσει. Πῆρε κουράγιο ἔπειτα, γιὰ τὸ μαρτύριο ποῦ τὸν περίμενε. Εἶχε μιὰ μαγκούρα· τὴν ἔστησε ὄρθια μπρὸς του, στηρίχτηκε πάνω της, ἔβαλε δύναμη νὰ σηκωθεῖ καὶ στάθηκε στὸ γερό του πόδι. Τὸ περπάτημα ἦταν τυραννία: πόναγε πολὺ σὲ κάθε βῆμα, μὲ τὸ ποῦ στηριζόταν στὴ μαγκούρα —γιὰ νὰ πηδήξει— καὶ τὸ σπασμένο πόδι τρανταζόταν.

Βγῆκε ἔξω, προσέχοντας ποῦ θὰ στέριωνε κάθε φο-

ρά τῆ μαγκούρα του γιά νά μὴ γλιστρήσει. Φύλλα καὶ χῶμα κάτω εἶχαν γίνει ἓνα μὲ τῆ βροχή. Στάθηκε καί, παίρνοντας βαθιά ἀνάσα, ρούφηξε τὴν πνοή τοῦ νοτισμένου δάσους. Ἀνάμεσα στίς μυρουδιές ποῦ ἡ μύτη του ἦταν μαθημένη νά ξεχωρίζει ἦταν καὶ μία ἐνὸς μανιταριοῦ ποῦ ὁ Ὄ'μ ἤξερε ὅτι τρωγόταν. Τὴν ἀκολούθησε, ξεμπλέκοντάς τὴν ἀπ' ὅσες ἀνακατώνονταν μαζί της· βρῆκε τὰ μανιτάρια, παχιά καὶ λευκόσαρκα, κι ἔκατσε στὸ χοῦμο κι ἔφαγε.

Παρακεῖ κάπροι εἶχανε περάσει πρὸς τὸ ποτάμι μετὰ τῆ βροχή. Ἡ μυρουδιά τους πλανιόταν ἀψιὰ ἀκόμα. Μὰ ἦταν ἀδύνατο νά κατέβει κι αὐτὸς μέχρι ἐκεῖ γιά νά ξεδιψάσει. Μ' ἓνα πόδι δὲ θὰ τὰ βγαζε πέρα στὴν ἀπότομη κατηφοριά. Ἔτσι ξεδίψασε ἀργὰ καὶ ὑπομονετικά, γλείφοντας ἀπὸ τὰ φύλλα τὴν ὑγρασία τῆς βροχῆς. Τὸ νερὸ ἔπαιρνε γεύση ἀπὸ τὸ φύλλο, γινόταν πιὸ χορταστικό. Προτοῦ νά ξαναμπεῖ στὴ σπηλιά, στάθηκε καὶ βύζαξε τὸ νερὸ ἀπ' τὴν κόκκινη πέτρα — αὐτουνοῦ ἢ γεύση ἦταν, πάλι, ἀλλιώςτικη.

Μπῆκε στὴ σπηλιά κουρασμένος σάμπως νά κυνηγοῦσε ὅλη μέρα ἓνα ζῶο. Μετὰ τὸ σπάσιμο ἡ δύναμή του εἶχε λιγοστέψει. Σὲ λίγο στάθηκε στὴν μπούκα τῆς σπηλιάς, μισοκυρμμένος κι ἀσάλευτος σὰν βράχος, ζυγιάζοντας στὴ χούφτα του μιὰ πέτρα διαλεγμένη ἀπὸ ἓναν μικρὸ σωρὸ δίπλα του. Περίμενε, καὶ τέλος ἓνα πουλὶ στάθηκε λίγο πιὸ πέρα. Ἀπὸ τὴν ἀπόλυτη ἀκίνησία ὁ Ὄ'μ πέρασε δίχως ἐνδιάμεσο στὴν ἀστραπιαία κίνηση, καὶ τὸ πουλὶ σωριάστηκε ἄψυχο, τσακισμένο ἀπὸ τὴν πέτρα. Τὸ μάζεψε καὶ περίμενε ξανά. Ὡσπου

νά βραδιάσει εἶχε χτυπήσει τρία — μισερὸ φαγητό, μὰ δὲν τὸ περιφρονοῦσε, κι ἄς ἦταν κάθε πουλι τρεῖς μπουκιές φαί.

* * *

Μιᾶς ἡμέρας νερὸ τοῦ ἴφτασε γιὰ τρεῖς, μὰ τὸ ἄσκι στὸ τέλος ἄδειασε· ὁ Ὁ' μ πιπίλισε ὡς καὶ τὴν τελευταία στάλα, ὅ,τι ὑγρασία εἶχε μείνει στὸ στόμιο. Δοκίμασε νὰ ξεγελάσει τὴ δίψα του γλείφοντας τὴν πέτρα, ἀλλὰ ἤξερε πὼς ἔπρεπε νὰ κατέβει στὸ ποτάμι. Ἄν περίμενε λίγο ἀκόμα, ἔπειτα δὲ θὰ ἔχε πιά τὴ δύναμη γιὰ νὰ τὸ καταφέρει. Στέριωσε μ' ἓνα πέτσινο λουρὶ στὴ μέση του τ' ἄδειο ἄσκι καὶ μιὰ κοφτερὴ πέτρα καὶ πῆρε τὴ μαγκούρα. Στὴν πλαγιά κάθισε χάμω, προσέχοντας νὰ ἔχει ψηλὰ τὸ σπασμένο πόδι, κι ἄρχισε νὰ σέρνεται. Τὸ πόδι τρανταζόταν καὶ τὸν πόναγε, ἀλλὰ ἔκανε ὑπομονή. Σὲ μεριὲς ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ συρθεῖ γιὰτὶ ὑπῆρχαν ἀπτόμοι βράχοι ποὺ ἔπρεπε νὰ τοὺς κατέβει, καθόταν, στέριωνε χαμηλότερα τὴ μαγκούρα του, ὅπου ἔβρισκε σχισμὴ, καὶ κρατώντας μ' αὐτὴν κόντρα πηγαινε λίγο παρακάτω. Κάποιες φορές οἱ βράχοι γλιστροῦσαν, δὲν εἶχε ποῦ νὰ γαντζωθεῖ — σ' ἓναν δὲν μπόρεσε νὰ κρατηθεῖ καὶ κύλησε ὡς κάτω, βάζοντας μπροστὰ τὴ μαγκούρα γιὰ νὰ τοῦ κόψει τὴ φόρα. Κατάφερε νὰ πέσει πλάγια, ἀπὸ τὴ μεριά τοῦ γεροῦ ποδιοῦ· ἀλλὰ ἀπὸ τὸ τράνταγμα ἔχασε γιὰ μιὰ στιγμὴ τὴν αἰσθήσεις του. Βάτα ἔσχισαν τὴν χουφτες του γιὰτὶ, ὅταν τσουλοῦσε καὶ τὸν παράσερνε ἢ κατηφόρα, πιανό-

ταν απ' όπου έβρισκε. Τοῦ ξέφευγε τότε ἡ μαγκούρα, κατακρύλαγε, κι έπρεπε ὁ Ὠ'μ νὰ συρθεῖ ὡς ἐκεῖ πού σταματοῦσε γιὰ νὰ τὴν πιάσει. Δὲν τὴν εἶχε μονάχα γιὰ νὰ στηρίζεται, ἦταν κι ὄπλο. Βρῆκε μπροστά του ἓνα βράχο πού 'πεφτε κατακόρυφος σχεδόν, μὲ λιγοστές προεξοχές καὶ σχισμὲς ὅπου ἴσα πού μπορούσε τὸ πόδι νὰ πατήσῃ ἢ νὰ στεριωθεῖ. Ἦταν ψηλὸς τρεῖς φορὲς ὅσο τὸ μπόι του, καὶ μῆτε μπορούσε νὰ πάει ἀπὸ γύρω, γιατί ὑπῆρχε κι απ' τὶς δυὸ μεριὲς πυκνὴ λόχμη, ἀδιάβατη. Ἐριξε τότε τὴ μαγκούρα κάτω, γύρισε μὲ τὴ μούρη πρὸς τὸ βράχο κι ἀρχίνησε νὰ κατεβαίνει γραπωμένος μὲ τὰ χέρια μόνο, ὥσπου τὸ γερό του πόδι νὰ βρῖσκε κάποιον ἀπήχημα ψάχνοντας στὰ τυφλά· καὶ τότε ἄφηνε τὸ ἓνα χέρι, πιανόταν, ἄφηνε μετὰ τ' ἄλλο καὶ κατέβαινε λιγάκι.

Ἄκουγε τὸ ποτάμι νὰ κελαρύζει, ἔπαιρνε κουράγιο, καὶ λίγο λίγο, ἔτσι, πῆγε ὡς κάτω. Ξάπλωσε μπρούμυτα στὴν ἀκροποταμιὰ καὶ ἤπια κι ἤπια. Ἐπειτα κρύφτηκε λίγο μακρύτερα πίσω ἀπὸ κάτι θάμνα καὶ παραμόνεψε. Ὁ ἀέρας φύσαγε πρὸς τὸ καρτερί του απ' τὸ νερό, ἔτσι δὲ θὰ τὸν μύριζε ἓνα ζῶο πού θὰ ῥχόταν νὰ ξεδιψάσει. Κρατοῦσε μιὰ μεγάλη πέτρα στὴ χούφτα του κι εἶχε τὰ δέντρα παραστάτες στὴν ἀκίνησά του — φῶς καὶ σκιὲς φύλλων τὸν πιτσιλίζαν, καὶ τὸ θρόισμά τους ἀνακατωνόταν μὲ τὴ σιγανὴ του ἀνάσα.

Ἀργότερα ἓνα ζαρκάδι κατέβηκε στὸ ποτάμι. Χαμήλωσε τὸ κεφάλι του νὰ πιεῖ, κι ὁ Ὠ'μ στόχεψε καὶ ἐξακόντισε τὴν πέτρα, πού βρῆκε τὸ ζῶο στὸ πλάι τοῦ κεφαλιοῦ, σωριάζοντάς το. Πετάχτηκε τότε ὁ ἄνθρω-

πος, μ' ὅση ὄρμη κατάφερε μὲ τὸ κούτσαμά του νὰ ἔχει, καὶ τσάκισε μὲ τὴ μαγκούρα τὸ κεφάλι τοῦ ζώου. Ἐπειτα κάθισε καὶ τὸ ἔγδαρε ὑπομονετικὰ μὲ τὴν κοφτερὴ πέτρα. Ὅλα ἦταν γαλήνια στὸ δάσος, ἤχοῦσαν μονάχα κελαηδήματα, τὸ θρόισμα τῶν φυλλωσιῶν καὶ τὸ γάργαρο κύλισμα τοῦ νεροῦ, ποῦ μονάχα κεῖ ποῦ καθόταν ὁ ἄνθρωπος θόλωνε γιὰ λίγο κόκκινο κι ἔπειτα λαγάριζε ξανά.